

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สภาพเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2
2. ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์
3. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
4. ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน
5. จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
6. หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
7. การจัดองค์การนิเทศภายในโรงเรียน
8. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
9. งานนิเทศภายในโรงเรียน
10. กิจกรรมและเทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียน
11. ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
13. กรอบความคิดในการวิจัย

สภาพเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ประกอบด้วย อำเภอลาดยาว อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอแม่วงก์ กิ่งอำเภอแม่เปิน กิ่งอำเภอชุมตาบง ซึ่งได้ประกาศจัดตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนโรงเรียน 151 โรงเรียน โรงเรียนสาขา 6 โรงเรียน จำนวนครู 1,756 คน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 38,634 คน แยกเป็น นักเรียนปกติจำนวน 35,073 คน

นักเรียนพิการจำนวน 581 คน นักเรียนด้อยโอกาสจำนวน 2,197 คน นักเรียนมีความสามารถพิเศษจำนวน 783 คน

เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดประมาณ 39 กิโลเมตร อาณาเขตของเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ติดต่อกับอำเภอ และจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอขามเฒ่า อำเภอลาดบัวหลวง และอำเภอโพนพิสัย จังหวัดพิจิตร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเมือง และอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

แหล่งเรียนรู้ในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้

1. เขาหน้อ ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพตพิสัย อยู่บนเส้นทางสายนครสวรรค์ - กำแพงเพชร ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 45 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นภูเขาหินปูน มีความสูงประมาณ 282 เมตร บนยอดเขามีมณฑปสร้างด้วยศิลาแลงภายในบรรจุรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง
2. เขานางพันธุรัตน์ อยู่ติดกับเขาหน้อบนยอดเขามีแท่นหินเป็นลานกว้างใหญ่ตามธรรมชาติ เรียกว่า "แท่นนางพันธุรัตน์" และยังมีถ้ำพระพุทธรูปไสยาสน์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จมาที่ถ้ำนี้ และได้พระราชทานปืนโตเถาใหญ่ 1 เถา ปืนโตเถาเล็ก 1 เถา ตะเกียง 1 ดวงและเครื่องหมายยุทธการ ซึ่งสิ่งของพระราชทานดังกล่าวยังเก็บรักษาอยู่ที่วัดบ้านแดน ตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพตพิสัย
3. เขาแก้ว อยู่ใกล้กับเขาหน้อข้างในมีถ้ำใหญ่หลายถ้ำเป็นที่อยู่ของค้างคาวนับล้านตัว เวลาประมาณ 18.00 น.ฝูงค้างคาวจะบินออกจากถ้ำไปหากินเป็นทิวาวเหยียด สวยงาม ดูเป็นสายยาวสีดำอยู่บนท้องฟ้า
4. ถ้ำเพชร อยู่ใกล้กับเขาหน้อ มีความสวยงามผู้ที่เข้าไปภายในถ้ำจะมองเห็นประกายเพชรแวววาวอยู่รอบๆ ตัว
5. ถ้ำปลา เป็นถ้ำอยู่กลางภูเขา มีแอ่งน้ำอยู่ภายใน น้ำใสสะอาด มองเห็นตัวปลาได้อย่างชัดเจน

6. สวนสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ 60 พรรษา เป็นเกาะอยู่กลางแม่น้ำปิง ตั้งอยู่หน้าที่ว่าการอำเภอบรรพตพิสัย เป็นสวนที่ประชาชนและส่วนราชการร่วมกันจัดขึ้นเนื่องในวโรกาส 60 พรรษา ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

7. เมืองรัตนบุรี หรือเรียกว่า "ดงแม่นางเมือง" ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบล ตาสัง อยู่ห่างจาก อำเภอบรรพตพิสัยไปทางเหนือประมาณ 11 กิโลเมตร เป็นเมืองโบราณ สันนิษฐานว่า ได้สร้างขึ้นก่อนสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ขณะนี้ปล่อยทิ้งไว้เป็นเมืองร้าง

8. อุทยานเขาหลวง ทางราชการได้ประกาศเป็นเขตป่าสงวน เพื่อเป็นการรักษาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สำคัญหลายชนิด และเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถ้ำบ่อยา ตั้งอยู่ในเขตตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว

9. บึงหล่ม ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอลาดยาว เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่ที่สวยงามนอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดหลายชนิด

10. หุ่นหิน เป็นศิลปกรรมทางธรรมชาติที่สวยงามและหาดูได้ยากอีกแห่งหนึ่ง มีลักษณะเป็นก้อนขนาดใหญ่วางซ้อนกันซึ่งก้อนบนจะมีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลปางสวรรค์ กิ่งอำเภอชุมตาบง

11. ถ้ำเขาคัจฉัน ตั้งอยู่ที่ตำบลชุมตาบง กิ่งอำเภอชุมตาบง

12. เกาะแก่งใหญ่ เป็นเกาะแก่งตามธรรมชาติที่อยู่ในลำน้ำแม่वंก ซึ่งมีน้ำไหลผ่านตลอดปี น้ำใสสะอาดสามารถมองเห็นปลา นอกจากนี้ยังมีลานหินกว้างสามารถร่วมทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะได้เป็นอย่างดี ตั้งอยู่ในเขตตำบลแม่แล้ง อำเภอแม่वंก

13. อุทยานแห่งชาติแม่वंก เป็นเขตป่าสงวนที่เป็นป่าที่บึงมักจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนและศึกษาธรรมชาติ ซึ่งมีจุดท่องเที่ยวที่เรียกว่า "ช่องเย็น" เป็นจุดที่รับอากาศเย็นจากไซบีเรีย ตั้งอยู่ที่เขตอุทยานแห่งชาติแม่वंก

14. ค่ายลูกเสือแม่เป็น เป็นค่ายลูกเสือที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่รายล้อมไปด้วยภูเขา ตั้งอยู่หลังที่ว่าการกิ่งอำเภอแม่เป็น

15. น้ำตกแม่กะสี เป็นน้ำตกตามธรรมชาติที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในเขตตำบลแม่เป็น กิ่งอำเภอแม่เป็น

16. ดอยมอช้างใหญ่รีสอร์ท เป็นรีสอร์ทที่ตั้งอยู่บนมอสูงมองเห็นธรรมชาติโดยรอบ ด้านหลังจะมองเห็นเขาแม่กะสี เหมาะแก่การพักผ่อนและประชุมสัมมนาตั้งอยู่ที่ตำบลแม่เป็น กิ่งอำเภอแม่เป็น

กลยุทธ์การพัฒนา (Strategy Development)

1. เร่งประสานและร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดการศึกษาให้ครอบคลุมประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง เสมอภาค และต่อเนื่อง เสริมสร้างโอกาสให้นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นพื้นฐานเรียนต่อสูงขึ้นโดยการจัดทำแผนที่ทางการศึกษา (Educational mapping) และจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (OBEC SMIS และ EIS)
2. พัฒนาระบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยทบทวนและปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาการจัดการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เติบโตตามศักยภาพ รวมทั้งให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้สู่อาชีพ
3. ส่งเสริมการแข่งขันความรู้ คุณภาพการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อาชีพ และทักษะทางวิชาการสู่ความเป็นเลิศ และอัจฉริยภาพของนักเรียน รวมทั้งการผลิตสื่อ และตำรา
4. ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีทักษะ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ
5. เร่งพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
6. เร่งระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา และพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากร อย่างเสมอภาค ใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง ประสานกำหนดมาตรการจูงใจให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในการจัด และพัฒนาการศึกษา
7. เร่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานให้มีความพร้อม และศักยภาพ สามารถปฏิบัติงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management : RBM) โดยการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ ระบบค่าตอบแทน สวัสดิการรวมทั้งแก้ปัญหาขาดแคลนอัตรากำลังครู
8. พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการกระจายอำนาจและสร้างความเข้มแข็ง ให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง (SBM : School Based Management) โดยเฉพาะ โรงเรียนในฝัน โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนต้นแบบ ICT และโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศเทคโนโลยีและการสื่อสาร

(Information Communication Technology : ICT) และส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานและสถานศึกษาบริหารราชการ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good governance)

9. เร่งพัฒนาระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และรายงานผล การจัดการศึกษาของหน่วยงานทุกระดับ

10. ส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมศิลปะ ดนตรี กีฬา ศิลปะ นันทนาการ โดยเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (รายงานการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2)

ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์

การกำหนดยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารองค์การ ซึ่งวิธีการกำหนดยุทธศาสตร์ได้ถูกพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารงานมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการบริหารที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพขององค์กรในขณะที่สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบกับองค์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการบริหารยุคมุ่งเน้นคุณภาพยิ่งขึ้นบางครั้งจึงมีผู้เปรียบเทียบการกำหนดยุทธศาสตร์ว่าไม่แตกต่างไปจากตำราพิชัยสงครามที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธวิธีสำหรับรุกไปข้างหน้าเพื่อชัยชนะเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์จึงถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า " การวางแผนเชิงรุก " หรือ "การวางแผนกลยุทธ์ " เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้นำสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

1. ความหมายของการกำหนดยุทธศาสตร์

การกำหนดยุทธศาสตร์ หมายถึง การกำหนดวิธีการอันชาญฉลาดไปดำเนินงานเพื่อให้งานบรรลุภารกิจที่กำหนดไว้ซึ่งภารกิจจะมีหลายยุทธศาสตร์ก็ได้ การกำหนดยุทธศาสตร์เป็นศาสตร์และศิลป์ของการบริหารที่มีความเกี่ยวข้องเริ่มตั้งแต่ระดับองค์การ ระดับหน่วยงานย่อย และระดับเจ้าหน้าที่โดยทั่วไปผู้บริหารต้องมีหน้าที่ร่วมกันรับผิดชอบต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทุกระดับเพื่อความชัดเจนและมีความสอดคล้องกันเพื่อที่จะทำให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือช่วยให้การดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

2. ความจำเป็นของการกำหนดยุทธศาสตร์

การกำหนดยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งไปในอนาคต มีกระบวนการคิดหาวิธีการที่ดีที่สุด โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในตลอดทุกมิติขององค์การ โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายนอก

และภายในตลอดทุกมิติขององค์การ รวมทั้งมีการยอมรับร่วมกันของคนในองค์การ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการกำหนดยุทธศาสตร์มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหารที่มุ่งหวังผลสำเร็จในการดำเนินงานในองค์การที่ซับซ้อนหรือองค์การที่ต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมภายนอก อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเทคนิค วิทยาการต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลที่โอกาส และอุปสรรคต่อการดำเนินงานองค์การ ดังนั้นผู้บริหารต้องหาวิธีการในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ โดยปรับขีดความสามารถขององค์การให้ดำเนินการภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (นิธิทัศน์ ธนวุฒิศ. 2546 : 44)

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และเป็นภารกิจอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องของทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นจึงควรเข้าใจความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการและเจตคติของบุคลากรภายในโรงเรียน มีผลทำให้การบริหารและการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10. 2531 : 13)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 5) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 2) กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การกระตุ้น ส่งเสริม หรือสนับสนุนให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสามารถสร้างระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่ถาวร ที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ และตรงตามความต้องการพัฒนาของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง

1. เป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำ เพื่อพัฒนาการสอนของครู
 2. เป็นความพยายามของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
- เป็นการกระตุ้นที่มุ่งให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงสุด
- เป็นกระบวนการหนึ่งที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียน
- เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของบุคลากรภายในโรงเรียน

จากข้อสรุปข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่ทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนนั้นเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นภารกิจของผู้บริหารในการที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การนิเทศภายในโรงเรียนสามารถส่งเสริมสนับสนุน แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาภารกิจของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ได้มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2530 : 98) กล่าวถึง ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายในว่า

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการด้าน **นิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง**
2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกันจึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์จะรู้สภาพและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก
3. สภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอ และบางคนยังมีความชำนาญเฉพาะสาขาอีกด้วย **จึงควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด**
4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการนิเทศสมัยใหม่ คือ ต้องเกิดจากความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ให้ต้องมีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

กิตติมา ปรีดีติติก (2532 : 63) กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายใน เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศภายในจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร
2. ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การนิเทศภายในจะช่วยให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
3. การแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้อำนวยการโดยเฉพาะ
4. การศึกษาของประเทศไม่อาจรักษามาตรฐานไว้ได้ จึงต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : บทนำ) จากผลการติดตามภารกิจหลัก 2 ประการ คือการดำเนินการให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับและการพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร พบว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่ไม่บรรลุตามที่ตั้งไว้ สาเหตุเพราะครูส่วนใหญ่มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน วิธีการที่จะช่วยได้คือ การนิเทศภายใน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่จะช่วยแก้ปัญหาได้

กฤษณี น้ำเพชร (อ้างถึงใน วิทยา บุญสม. 2542 : 15) ได้สรุปถึงความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางการเรียนการสอน
2. ครูได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญทางการเรียนการสอนและทางวิชาการ
3. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
4. การนิเทศสามารถกระตุ้น และนำทางความคิดใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน
5. โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมครู โดยกระทำต่อเนื่องกันไป เพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ
6. เพื่อเป็นการช่วยให้ครูได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไป ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

7. เพื่อเป็นการเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกลอดภัยในการทำงานร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แต่จำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อย การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่รู้ปัญหามากที่สุด และบุคลากรในโรงเรียนก็เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถดำเนินการนิเทศให้ตรงกับสภาพปัญหา ความต้องการของโรงเรียนได้ดีกว่าบุคคลภายนอก

จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

ในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู การปรับปรุง ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530 : 3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า เพื่อช่วยให้ครูพัฒนา ปรับปรุงตนเองและการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร เปิดโอกาสให้ครูช่วยเหลือกันและกัน ให้ครูสนใจในอุปกรณ์การสอน เข้าใจเด็กดีขึ้น ช่วยในการประเมินผลนักเรียน โครงการปฏิบัติงาน และความก้าวหน้าของตน ทำให้ครูประสบผลสำเร็จ และมีความรู้สึกมั่นคง

สงัด อุทรานันท์ (2530 : 3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ มีทักษะ และเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน
2. เพื่อพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน โดยการนำหลักการนิเทศการศึกษาและกระบวนการนิเทศมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียน เพื่อให้งานการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อประสานความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง
4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจ ความสบายใจ ความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในโรงเรียน
5. เพื่อติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการประสานงานและอำนวยความสะดวกอย่างสม่ำเสมอ

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนไม่ใช่กระบวนการจับผิดบุคลากรในโรงเรียน แต่มุ่งเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความรู้ สร้างขวัญกำลังใจ ให้มีการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น และยังช่วยให้ความเข้าใจอันดีเกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้

หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

ในการนิเทศการศึกษานั้น จะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่นั้นจะต้องมีหลักในการดำเนินงาน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 8) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ต้องทำงานเป็นทีมและร้อยรัดกัน
2. ต้องทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นการสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนการนิเทศ ระบบการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ ระบบการดำเนินงานที่เน้นผลในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ระบบการติดตามประเมินผลที่เน้นผลงาน และระบบการเผยแพร่ขยายผล
3. จะต้องสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาของโรงเรียน และระดับพัฒนาการของโรงเรียน
4. เป้าหมายของการพัฒนา คือการไปช่วยกระตุ้น ส่งเสริม หรือสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถสร้างระบบการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างถาวร ที่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ และตรงตามความต้องการพัฒนาของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

สุเทพ ทองประดิษฐ์ (2532 : 1-2) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศว่า

1. การนิเทศมิใช่การใช้อำนาจ
2. การนิเทศมิใช่การสั่งงาน หรือการออกคำสั่งของหัวหน้างาน
3. การนิเทศมิใช่การตรวจสอบ
4. การนิเทศมิใช่การจับผิด
5. การนิเทศมิใช่การประเมินว่า ครูสอนดีหรือไม่

6. การนิเทศเป็นความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ

7. การนิเทศเป็นไปเพื่อการพัฒนา

8. การนิเทศ เป็นความร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยยึดหลัก DURTS

D : Democracy ปฏิบัติงานร่วมกันบนพื้นฐานของประชาธิปไตย

U : Understanding ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเข้าใจ

R : Recognition (Respect) ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน

T : Trust ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

S : Sympathy ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดหลักการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา **ควรยึดหลัก 6 ประการ** คือ

1. หลักการปฏิบัติตามหลักวิทยาศาสตร์ ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ ซึ่งครอบคลุมถึงวิธีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ ซึ่งควรมาจากการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือได้

2. หลักการปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้าง ยอมรับให้ประเมินตนเอง ยอมรับในเหตุผลและปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมาย

3. หลักการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสร้างสรรค์ โดยการแสวงหาความสามารถพิเศษของครูแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและสนับสนุนส่งเสริมความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

4. หลักการปฏิบัติตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานโดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือและแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน **ร่วมคิด ร่วมพัฒนา** ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของส่วนรวม

5. หลักการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุมติดตามผลการดำเนินงานและผลผลิตอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

6. หลักการปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์ ก่อนการดำเนินการทุกครั้งมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน มีการออกแบบการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (อ้างถึงใน สมานจิต พงษ์สนาม. 2542 : 18)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้หลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
2. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู ของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู
3. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน และจะต้องดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน และจะต้องดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
4. เป้าหมายที่สำคัญในการนิเทศคือ การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจหลักคือการสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบ กำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (นันทนา เต่าทอง, 2542 : 14-15)

จากหลักการนิเทศภายในโรงเรียน ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนโดย มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และเงื่อนไขให้

การจัดองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 26) กล่าวถึง กระบวนการในการจัดองค์กร ว่าประกอบด้วย

1. การแยกประเภทงาน จัดกลุ่มงาน และออกแบบงาน
 2. ระบุขอบเขตของงาน พร้อมทั้งกำหนดความรับผิดชอบ พร้อมทั้งกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่
 3. การประสานงาน
- ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดโครงสร้างการบริหาร

กิติมา ปรีดีดิถก (2532 : 54) ได้กล่าวถึงการจัดโครงสร้างการบริหารงานไว้ 4 รูปแบบ

ดังนี้

1. โครงสร้างแบบงานหลัก (Line orannizational structure)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้หลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
2. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู ของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู
3. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน และจะต้องดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน และจะต้องดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
4. เป้าหมายที่สำคัญในการนิเทศคือ การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจหลักคือการสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบ กำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (นันทนา เต่าทอง. 2542 : 14-15)

จากหลักการนิเทศภายในโรงเรียน ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนโดย มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และเป็นการให้กำลังใจกันในการทำงาน โดยการทำงานเป็นระบบ มุ่งบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ทำงานด้วยกันอย่างมีความสุข ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

การจัดองค์การนิเทศภายในโรงเรียน

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 26) กล่าวถึง กระบวนการในการจัดองค์การ ว่าประกอบด้วย

1. การแยกประเภทงาน จัดกลุ่มงาน และออกแบบงาน
2. ระบุขอบเขตของงาน พร้อมทั้งกำหนดความรับผิดชอบ พร้อมทั้งกำหนดความ

รับผิดชอบและอำนาจหน้าที่

3. การประสานงาน
- ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดโครงสร้างการบริหาร

กิติมา ปรีดีดิลล (2532 : 54) ได้กล่าวถึงการจัดโครงสร้างการบริหารงานไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. โครงสร้างแบบงานหลัก (Line orannizational structure)

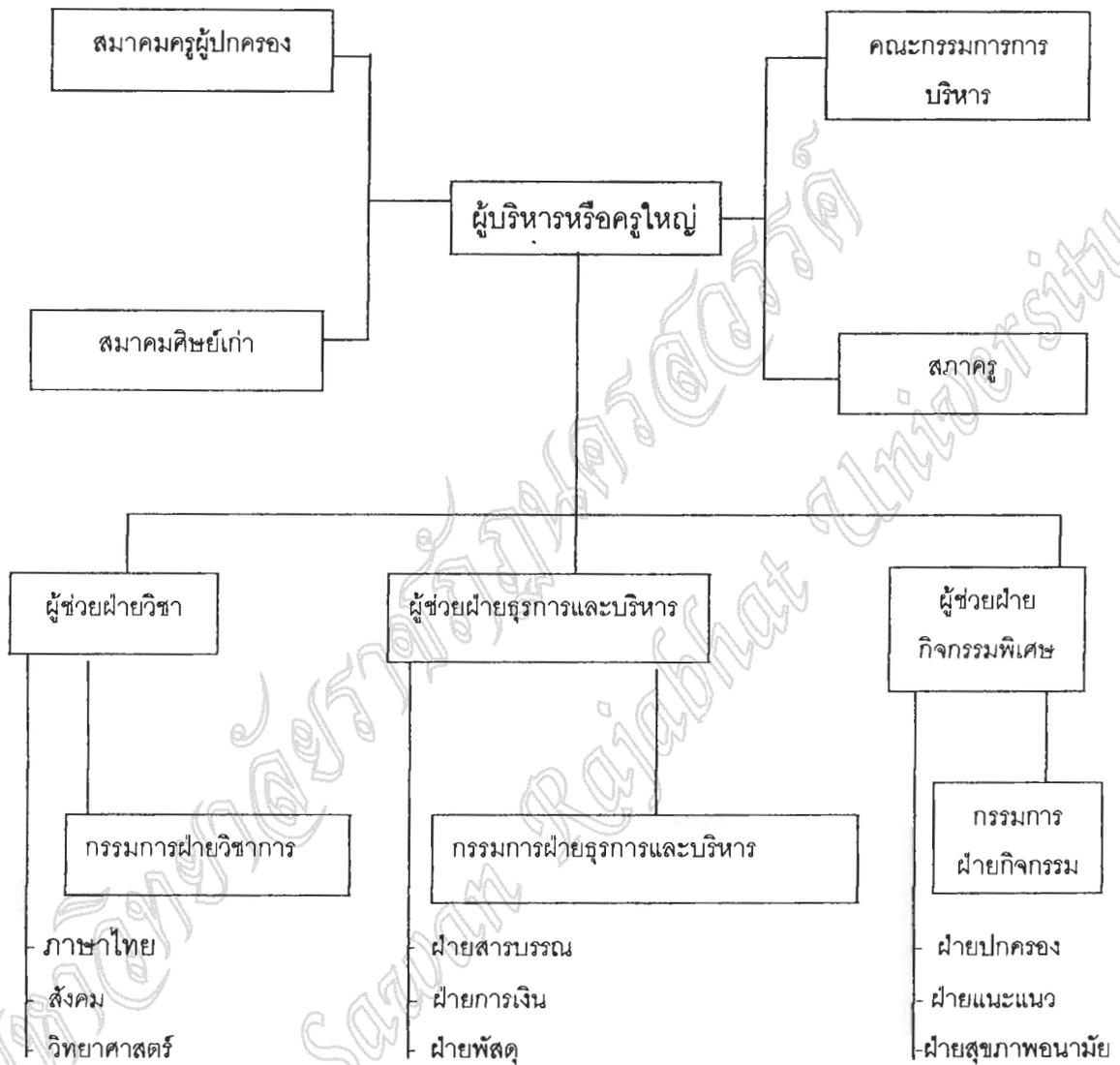
เป็นโครงสร้างที่มีสายการบังคับบัญชาสายเดียว และลดหลั่นกันไปตามลำดับ เหมาะสำหรับหน่วยงานหรือโรงเรียนขนาดเล็กไม่ซับซ้อนและมีบุคลากรจำกัด ในการบริหารหน่วยงานหรือโรงเรียน แบบนี้ถือว่าผู้บริหารหรือครูใหญ่มีอำนาจสูงสุด และแบ่งการบริหารออกเป็น 3 ฝ่าย คือฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการและฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ซึ่งแต่ละฝ่ายอาจแบ่งประเภทของงานออกไปได้อีกมากมายตามแต่ชนิดของแต่ละงาน

ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงโครงสร้างแบบงานหลัก

ที่มา : กิติมา ปริดีดิลก (2532:54)

2. โครงสร้างแบบงานหลัก และงานที่ปรึกษา (Line and staff organizational structure) เป็นโครงสร้างของหน่วยงานที่มีโครงสร้างกว้างขวางและซับซ้อน ยกที่จะบริหารโดยผู้บริหารแต่ผู้เดียว จำเป็นต้องมีหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยเหลือและให้คำปรึกษา ซึ่งหน่วยงานที่ปรึกษาไม่มีอำนาจในการสั่งการใดๆ มีหน้าที่เฉพาะให้ความช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาเท่านั้น ส่วนอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการยังอยู่ในหน่วยงานหลักเท่านั้น ในการบริหารการศึกษาหรือบริหารโรงเรียน ผู้บริหารหรือครูใหญ่อาจมีคณะกรรมการที่ปรึกษาบริหารโรงเรียน เช่น สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง สภาครู คณะกรรมการบริหารโรงเรียน เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา

ที่มา : กิติมา ปริดีติลล (2532:55)

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการช่วยให้การนิเทศภายในโรงเรียน ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้มีนักการศึกษาให้แนวคิดไว้หลายท่านดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 8-11)

ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นขั้นตอนการนิเทศ ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพด้านต่างๆ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกชั้น ด้านอัตราการเข้าชั้น ด้านสภาวะสุขภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ด้านคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานชั้นต่ำที่ สปช. กำหนด

1.2 สํารวจ และประเมินความต้องการของครู

1.3 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ

1.4 วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุ กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และจัดการดำเนินการตามความต้องการ

2. การวางแผน เป็นขั้นตอนที่นำเอาทางเลือกที่จะดำเนินการมาร่วมกันกำหนดรายละเอียดกิจกรรม และจัดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเขียนเป็นโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งในโครงการควรระบุสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. หลักการและเหตุผล

2. วัตถุประสงค์

3. เป้าหมาย

4. แผนดำเนินการ

4.1 กิจกรรมสำคัญ

4.2 ปฏิทินปฏิบัติงาน

5. ทรัพยากรที่ต้องการ

6. การประเมินผล

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3. การปฏิบัติการณ์นิเทศ ในการปฏิบัติการณ์นิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้นิเทศจะต้องนำหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ และเครื่องมือนิเทศไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และบุคลากรผู้รับการนิเทศ และเพื่อให้การปฏิบัติการณ์นิเทศภายในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหาร และ / หรือ ผู้นิเทศควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ ควรจัดให้มีการประชุมคณะปฏิบัติงาน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับ วิธีการ กิจกรรม สื่อ เครื่องมือ การบันทึกผล การประเมินผล และการสรุปผลการนิเทศ

2. ปฏิบัติการณ์นิเทศ การดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้นิเทศไม่ควรละเลยเกี่ยวกับการเสริมแรงให้กำลังใจรับทราบปัญหา ความต้องการของผู้รับการนิเทศ และนำเอาปัญหาและความต้องการนั้นมาพิจารณาหาทางช่วยเหลือสนับสนุน

4. การประเมินผล ผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินผลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและคณะผู้นิเทศมี
ขอบข่ายกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติดังนี้

- 4.1 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- 4.2 ประเมินความคิดเห็น เพื่อทราบความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ
- 4.3 ประเมินกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
- 4.4 สรุปรวมผลการประเมิน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุง การปฏิบัติงาน

โอกาสต่อไป

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 22) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นรูปแบบการทำงาน
ร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือ Teamwork ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีกระบวนการโดยสรุป ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานหรือนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.2 ร่วมศึกษา วิเคราะห์รายละเอียดต่างๆ ที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการ

เรียนรู้

- 1.3 ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนร่วม (Stakeholders) เพื่อ

กำหนดยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน

- 1.3 จัดเตรียมความพร้อม ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับกรนิเทศ

- 1.4 สร้างความรู้ ความเข้าใจให้ครูอาจารย์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการนิเทศภายใน อาจกำหนดได้เป็น 2 ลักษณะ ใหญ่ ๆ ดังนี้

- 2.1 การนิเทศภายในเป็นกลุ่ม สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น

- 2.1.1 การประชุมชี้แจงให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของการปฏิรูปการศึกษา

- 2.1.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ

- 2.1.3 การจัดอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้า

- 2.1.4 การร่วมสัมมนาลักษณะสมาคมเครือข่ายวิชาชีพ

- 2.1.5 การเยี่ยมสถานศึกษา/ครูต้นแบบแห่งอื่นๆ

- 2.2 การนิเทศเป็นรายบุคคล สามารถทำได้หลายวิธีเช่นเดียวกัน เช่น

- 2.2.1 การตรวจบันทึกการสอน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนสอนทุกครั้ง

- 2.2.2 การเยี่ยมชั้นเรียน สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้สอนในโรงเรียน

- 2.2.3 การสังเกตการสอน

- 2.2.4 การให้คำปรึกษา

3. **ขั้นประเมินผล/สรุปผล** เป็นการประเมินและสรุปผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน / สถานศึกษา จากการดำเนินงานที่วางกรอบไว้ การประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประเมินโครงการ การวิเคราะห์ การวิจัย เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนางานการนิเทศภายในโรงเรียน

สงัด อุทรานันท์ (2530 : 87) อธิบายว่า กระบวนการนิเทศ หมายถึง การดำเนินการนิเทศตามวัฏจักรอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง จนกว่าจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ หรือพัฒนาผู้รับการนิเทศให้เป็นไปตามความต้องการ

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 78) ให้ทัศนะว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการทำงานอย่างมีแบบแผนตามแนวขั้นตอนตามลำดับ จนถึง ขั้นการประเมินผลแล้วจึงนำผลการปฏิบัติงานไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 72) ให้ความหมายว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการศึกษา โดยผู้บริหารหรือครูที่ได้รับมอบหมาย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ชูศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2536 : 24) กล่าวไว้ว่า กระบวนการนิเทศภายในจะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิผล ควบคู่ไปกับการบริหาร

เบน แฮม แฮริส (Harris) ได้สรุปกระบวนการนิเทศการศึกษาซึ่งนำมาจากแนวคิดกระบวนการบริหารงานของ แอลเลน (Allen) และ ลูมิส (Loomis) กระบวนการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมีชื่อเรียกโดยย่อ POLCA ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

(อ้างถึงใน นันทนา เต่าทอง. 2542 : 18-19)

1. **Planning processes** หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงาน โดยคิดว่าจะทำอย่างไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวิธีดำเนินงาน พัฒนาวิธีการดำเนินงาน กำหนดงานที่จะดำเนินการและคาดคะเนถึงผลที่จะได้จากโครงการและวางแผนโครงการ

2. **Organizing processes** การจัดโครงสร้างของการดำเนินงานโดยสร้างหลักเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงานโดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงาน มอบหมายงานให้ตามหน้าที่ วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนานโยบายต่างๆ

3. Leading processes หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำ โดยดำเนินการวินิจฉัยสั่งการ การคัดเลือกบุคลากร กระตุ้นให้บุคลากรทำงานลงมือปฏิบัติงาน การสาคิตในการปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ ให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้ความร้ใจในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

4. Controlling processes หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินงานโดย พิจารณามอบหมายงาน ให้ความสะดวกในด้านต่างๆ พิจารณาลงโทษ มีการแก้ไขทันทีเมื่อทำงานผิดพลาด การให้บุคลากรออกจากงาน การตักเตือน การกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน

5. Assessing processes หมายถึง ผลการตรวจสอบการปฏิบัติงานโดยการประเมิน ผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน และวินิจฉัยผลการปฏิบัติงาน

จากกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่าการนิเทศภายใน โรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นที่ 1

การประเมินความต้องการความจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล ที่แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำมาพิจารณากับข้อมูล ที่แสดงภาพปลายทาง หรือสภาพความสำเร็จของงาน ถ้าข้อมูลแสดงสภาพปัจจุบันสอดคล้องกับ ข้อมูลแสดงความสำเร็จของงาน หรือดีกว่า หรือสูงกว่า แสดงว่าความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขไม่มีแต่จะต้องมีการเพิ่มความคาดหวังให้พัฒนาต่อไป แต่ถ้าข้อมูลแสดงสภาพปัจจุบันไม่ สอดคล้องกับข้อมูลแสดงสภาพความสำเร็จของงาน หรือด้อยกว่า ก็แสดงว่ามีความจำเป็นที่จะ ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การประเมินความจำเป็นในการพัฒนาการตามลำดับขั้นตอนดังนี้คือ

- 1.1 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน
- 1.2 กำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์ประเมิน
- 1.3 กำหนดแหล่งข้อมูล
- 1.4 กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และระยะเวลาที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.7 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นสารสนเทศ

1.8 พิจารณาเปรียบเทียบสารสนเทศแสดงภาพปัจจุบันปัญหา กับสภาพความสำเร็จของงานหรือภาพปลายทาง โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไปหรือไม่

1.9 เขียนข้อความที่แสดงถึงสภาพที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.10 เรียงลำดับความต้องการความจำเป็นที่จะพัฒนาและนำเสนอให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ

ขั้นที่ 2

วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการประเมินองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจุดที่จะพัฒนาและการประเมินแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา การเลือกที่จะพัฒนาให้เหมาะสมทำให้การนิเทศของโรงเรียนมีโอกาสและประสบความสำเร็จได้ จุดที่จะพัฒนาอาจพิจารณาในด้านต่างๆได้ดังนี้

1. ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. เจตคติต่อวิชาชีพ
3. ค่านิยมในการพัฒนาตนเอง
4. ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
5. ความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักเรียน

ขั้นที่ 3

การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา เป็นการพัฒนาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้มีความเป็นไปได้หรือมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุดโดยคำนึงถึงจุดที่จะพัฒนา หรือข้อจำกัดของหน่วยงาน การหาแนวทางเลือกของหน่วยงาน การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ

- 1.1 รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา
- 1.2 พิจารณาแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา
- 1.3 พิจารณาข้อดีข้อเสียของแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้
- 1.4 เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้บรรลุความต้องการ

ขั้นที่ 4

การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการและกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้คือ

4.1 กำหนดขั้นตอนรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ
 4.2 กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร
 สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

4.3 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ

4.4 วางแผนติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.5 จัดทำแผนนิเทศของโรงเรียน

4.6 ประชุมชี้แจง และมอบหมายงานให้ตรงความสามารถของผู้นิเทศกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.7 ผู้นิเทศจัดทำปฏิทินนิเทศและประสานปฏิทินนิเทศกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.8 ผู้นิเทศจัดกิจกรรมตามแผนนิเทศที่ได้รับมอบหมาย ตามปฏิทินที่

กำหนดไว้

4.9 ผู้นิเทศบันทึกการนิเทศ และผลการนิเทศตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายรายงานผลการนิเทศให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบ

ขั้นที่ 5

การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการนิเทศ และผลที่ได้ระหว่างดำเนินการนิเทศ และผลที่ได้ระหว่างดำเนินการ และเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนนิเทศ ข้อมูลที่ได้นำไปเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศ หากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ก็ต้องพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องตรงไหน อย่างไร และหาวิธีพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากว่าการดำเนินการตามแผนนิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้ แต่จากการดำเนินการพบว่ามียุทธวิธีที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าก็อาจพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

งานนิเทศภายในโรงเรียน

ในการดำเนินการนิเทศภายในนั้นทั้งผู้ที่ได้รับการนิเทศ และผู้ที่มีหน้าที่นิเทศ ต้องทำความเข้าใจในลักษณะการนิเทศภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้งานนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของงานนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

แฮร์ริส (Harris) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางโครงสร้างหลักสูตร ประมวลผลการสอน โครงการสอน กำหนดตัวผู้สอน วัน เวลา สถานที่ และวิธีการ ตลอดจนสร้างเกณฑ์มาตรฐานการสอน และบรรจุหน่วยกิจวิชาต่างๆ

2. การจัดกระบวนการสอน การจัดกระบวนการสอน โดยการแปลงหลักสูตรที่วางไว้มาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียน
3. การจัดครูทำการสอน โดยเลือกสรรมาให้เหมาะกับงาน มีการสอบคัดเลือก และเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับตัวบุคคล
4. การจัดบริการความสะดวก จัดให้มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พอเพียง เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้น วางแผนจัดหามาซึ่งวัสดุและดูแลรักษา พัฒนา
5. การคัดเลือก การจำแนก การทดสอบ ซึ่งวัสดุ และอุปกรณ์ที่จะใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน
6. จัดฝึกอบรมประจำการ จัดฝึกเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการแก่คณะครูเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้รับทันต่อเหตุการณ์
7. การปฐมนิเทศ เป็นการช่วยเหลือครูผู้บรรจุใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ เพื่อให้ทราบข้อมูล สถานที่ บุคคล ระเบียบปฏิบัติต่างๆ
8. งานที่เกี่ยวกับนโยบายในการปฏิบัติงาน ปรับขยายให้เหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมต่างๆ
9. การติดต่อกับชุมชน งานนิเทศเป็นงานที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน ประกอบด้วยการแจ้งข่าวสาร ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนทราบ แสวงหาและเลือกใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
10. งานการประเมินผล จัดให้มีการประเมินผล จัดให้มีการประเมินผลทางการเรียนการสอนเพื่อหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (อ้างถึงใน วชิรา วงษ์เทียง. 2539:48)

นอกจากนี้ นิกเรย์ และอีเวนส์ (Neagley and Evans) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาไว้

11 งาน ประกอบด้วย

1. สร้างบรรยากาศให้ครูแต่ละคนหรือตลอดทั้งกลุ่ม สามารถแสดงความสามารถอย่างอิสระ และปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น
2. ทำงานร่วมกับกลุ่ม ในการสร้างและดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญาที่ตั้งไว้ ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับปรัชญาของชุมชน
3. พัฒนาการสอน
4. พัฒนาหลักสูตร
5. ดูแลโครงสร้างนิเทศภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี

6. ดำเนินการวัดผลและประเมินผลโครงการทั้งระบบ
7. ช่วยให้มีการจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนและดำเนินการใช้คณะผู้เชี่ยวชาญนี้ให้เกิดประโยชน์
8. รับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้แก่ครูประจำการในโรงเรียน
9. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นซึ่งกันและกันในระหว่างครูและบุคคลอื่น
10. ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อุปกรณ์ หนังสือและแหล่งวิชาการ
11. ช่วยให้มีการพัฒนาทางการศึกษาใหม่ ในท้องถิ่น

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน วชิรา วงษ์เทียง. 2539:27) ได้นำแนวคิดของ กลิคแมน (Glickman) ซึ่งเสนอขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาไว้ 5 งาน มากำหนดงานนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 5 งาน ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง (Direct assistance)
2. การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ (Staff development)
3. การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม (Group development)
4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development)
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

สุจริต เพียรชอบ (อ้างถึงใน วชิรา วงษ์เทียง. 2539:35) ได้กล่าวถึงงานนิเทศที่ผู้บริหารสามารถทำได้หลายประการ

1. ช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริการ ได้แก่
2. ปฐมนิเทศครูใหม่
3. จัดประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน
4. การสังเกตการสอนในชั้น
5. การเยี่ยมชั้นเรียนอื่นๆ
6. การสาธิตการสอน
7. การนิเทศด้วยการให้คำปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล และหมู่คณะ
8. การประชุมปฏิบัติการ
9. การอบรมครู
9. การจัดสัมมนา
10. จัดหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการให้กับครู

11. ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัยและแนะนำครูให้ใช้ห้องสมุด
12. แนะนำให้ครูเข้าเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการต่างๆ
13. จัดบริการโสตทัศนศึกษาให้กับครูเป็นอย่างดีและสนับสนุนให้ครูใช้อุปกรณ์นั้น
14. สนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม

การช่วยเหลือครูในด้านปัญหาส่วนตัว ดูแลทุกข์สุขของครูในปกครอง เป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จนครูสามารถปรับทุกข์ด้วยได้ทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาการทำงาน

การสร้างขวัญของครู

1. ช่วยให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ
2. จัดสภาพการทำงานให้ดีและสะดวกสบายที่สุด
3. ช่วยให้ครูมีความอบอุ่น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. เป็นที่ปรึกษาของครูทุกโอกาส
5. สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้กับครู เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานที่ใช้ความคิดริเริ่มของตนให้มาก

ริเริ่มของตนให้มาก

6. พยายามทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ
7. ผู้บริหารควรเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

ต่างๆ ของครู

8. ช่วยให้ครูมีความสำเร็จในการทำงาน มีความเจริญอกงาม
9. ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย
10. ให้ครูมีความรู้ลึกนับถือตนเอง
11. การดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนควรเป็นประชาธิปไตย
12. ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมแก่ทุกคน

การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่

1. จัดผู้รับฟังความคิดเห็นของครูในโรงเรียน
2. จัดให้มีการอภิปรายปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน
3. จัดให้มีกล่องรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน
4. จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการต่างๆ
5. ช่วยให้ครูรู้จักประเมินผลการเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียน
6. ช่วยให้ครูประเมินผลการสอนของตนเอง

กิจกรรมและเทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียน

กิจกรรมการนิเทศได้มีผู้ให้ข้อคิดไว้หลายท่าน ซึ่งล้วนเป็นวิธีการที่จะทำให้ครูพัฒนาการสอนของตนให้ดีขึ้น ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านเสนอกิจกรรมการนิเทศไว้ดังนี้

แฮร์ริส (Harris) กำหนดกิจกรรมสำหรับการนิเทศการศึกษาไว้ 23 กิจกรรม ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาครู เช่น การอบรม สัมมนา การประชาสัมพันธ์กับชุมชน และการประชุมนิเทศงานของครู แต่มีข้อเสีย คือ การบรรยายขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บรรยายกับผู้ฟัง จึงทำให้ผู้ฟังได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมนี้ในเกณฑ์ต่ำ
2. การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ เช่น สไลด์ แผ่นใส ภาพ แผนภูมิ ทำให้ผู้ฟังเกิดประสบการณ์ในเกณฑ์ที่สูงกว่าการบรรยายธรรมดา
3. การประชุมกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ให้สมาชิกหลายคนที่เกี่ยวข้องกัน และแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่กำหนด ซึ่งถ้าให้ได้ผลมากควรจัดให้ได้ผลมากควรจัดในกลุ่มย่อย ในรูปของการอภิปราย กลุ่มย่อย การระดมสมอง เป็นต้น
4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ใช้ประกอบในการเสนอรายงานในการอบรม ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับ การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ ถ้าจะให้ได้ดีควรจัดให้กับสมาชิกกลุ่มย่อย หรือ รายบุคคล และจัดให้มีการสังเกตและวิเคราะห์สิ่งที่ดูนั้น
5. การฟังเทป วิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง เป็นกิจกรรมที่ใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเสนอความคิด แนวคิดแก่บุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะต่างๆ การบันทึกเสียงต้องสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการนิเทศ เช่น การประชุมกลุ่ม การเยี่ยมเยียนโดยกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น
6. การจัดนิทรรศการ อุปกรณ์และสื่อต่างๆ กิจกรรมนี้ช่วยในการพัฒนานักบุคลากรภายในหน่วยงานและการปรับปรุงงานด้านอุปกรณ์การจัดนิทรรศการ มักจะจัดในรูปของนิทรรศการของหน่วยงานทางด้านวิชาชีพ การจัดนิทรรศการจะเกิดผลดี ถ้ามีกิจกรรมอื่นเสริมด้วยเพื่อให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับนิทรรศการนั้น ๆ
7. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมการสังเกตการสอน เพื่อวิเคราะห์การสอนของครู เทคนิคนี้คล้ายกับการดูการสาธิต การเยี่ยมชั้นเรียน ยกเว้นการสังเกตการสอนเป็นไปอย่างเข้มข้นมาก เพราะการสังเกตการสอนในเบื้องต้นนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดและ

ประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ศึกษานิเทศก์ทราบปัญหาของครูและสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถตัดสินใจในการจัดการอบรม และปรับปรุงหลักสูตรได้

8. การสาธิต เป็นกิจกรรมที่จัดเตรียมเหตุการณ์ต่างๆ ตามลำดับแล้วสาธิตแก่ผู้ชม การสาธิตได้เตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อให้สมจริง ที่สุดแต่ยังมีข้อจำกัดหลายอย่างคือขาดการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้สาธิตและผู้ชม ซึ่งถ้าแก้ปัญหาโดยการจัดกลุ่มให้เล็กลงก็จะทำให้ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายและถ้าจัดกลุ่มใหญ่ก็จะทำให้ผู้ชมบางคนไม่เห็นและไม่ได้ยิน

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นกิจกรรมระหว่างคนสองคนที่จะเก็บรายละเอียดการเลือกคนเข้าทำงาน การสื่อสารกับชุมชน และเก็บข้อมูลการวัดผล โดยมีการกำหนดคำถามต่างๆล่วงหน้า และกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมคำถาม เหมาะสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวของผู้รับการสัมภาษณ์ การรวบรวมแนวคิดเห็น คำอธิบายเกี่ยวกับการสอนและทัศนคติ

10. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด ทำให้ทราบถึงความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่นแล้ววิเคราะห์ทำให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้

11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ ให้ครูเล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ โดยผู้สังเกตเป็นผู้ฟังถึงปัญหาของเขา ให้ผู้ที่มีปัญหาอภิปรายสิ่งต่างๆ ในทัศนะของเขาเองรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นเป็นความรู้สึกต่อสิ่งนั้นๆ กิจกรรมนี้จะเกิดผลดีหากครูและศึกษานิเทศก์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

12. การอภิปราย เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจัดได้ทั้งลักษณะที่เป็นกลุ่มใหญ่และย่อย

13. การอ่าน เป็นกิจกรรมการพัฒนานุเคราะห์ใช้เอกสาร หนังสือ

14. การระดมสมอง เป็นกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้แนวคิด ทางเลือก ข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับหัวข้อหรือสิ่งที่กำหนดให้ได้จำนวนมากที่สุด ในช่วงเวลาที่สั้นที่สุด สมาชิกจะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อที่กำหนด โดยไม่สามารถอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ หรือวิเคราะห์

15. การวิเคราะห์และคาดคะเน ปัจจุบันกิจกรรมนี้มีความสำคัญสำหรับศึกษานิเทศก์มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากความต้องการการวัดผลที่เป็นระบบเกี่ยวกับโครงการพิเศษต่างๆ และความต้องการคำอธิบายในด้านการศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีมาในช่วงสิบๆปี จะให้ข้อมูลแก่ศึกษานิเทศก์ในการกระตุ้น และแนะนำครู ผู้บริหารและผู้วางนโยบายในการศึกษาในการตีความผลของการทดสอบ และในการสังเกตการสอนในชั้นเรียนนั้นศึกษานิเทศก์ต้องสามารถวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ

16. การบันทึกวีดีโอเทปและการถ่ายภาพ โดยการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆไว้ โดยวีดีโอซึ่งสามารถฉายซ้ำ ลบ และนำมาใช้ใหม่ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การวัดผลการพัฒนาบุคลากร และการประชาสัมพันธ์

17. การใช้เครื่องมือทดสอบ เช่น ข้อทดสอบ ข้อสอบถามที่ให้มีการโต้ตอบอัตราส่วนประมาณค่า เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

18. การประชุม 6-6 เป็นกิจกรรมกลุ่มย่อยที่เข้ากลุ่ม เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดให้ ลักษณะของการอภิปรายอยู่ในลักษณะของการพูดพิมพ์ในเวลาที่กำหนดให้ เป็นการแสดงความคิดเห็นที่ยึดเอาหัวข้อที่กำหนดให้เป็นหลัก

19. ทักษะศึกษา การไปทัศนศึกษานอกโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้ครูเห็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอื่นๆ เป็นเพียงการดูบรรยากาศโดยทั่วไป

20. การเยี่ยมเยียน ส่วนมากเป็นกิจกรรมเดี่ยวที่ครูคนหนึ่งไปเยี่ยมชั้นครูอีกคนหนึ่ง การเยี่ยมเยียนชั้นเรียนต่างไปจากการสาธิตคือมีการเตรียมการน้อยกว่า จึงสามารถเห็นสิ่งที่เป็นจริง มากที่สุด

21. การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงการพูดและการแสดงผู้ร่วมแสดงจะได้รับอนุญาตให้แต่งบทสนทนา อารมณ์ ทำทางต่างๆ เอง และการแสดงออกถึงปัญหาต่างๆ ที่ต้องการแสดงออก เมื่อจบควรมีการวิเคราะห์วิจารณ์บทบาทเหล่านั้น

22. การเขียน เพื่อสื่อสารกับโรงเรียน หรือผู้รับการนิเทศ ในรูปของเอกสาร คู่มือ บันทึก รายงาน ข่าว ผู้เขียนจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน

23. การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่มย่อยที่เน้น การกระทำมากกว่าการพูด เพื่อให้ฝึกปฏิบัติในการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยให้ครูมีทักษะนั้นๆ (วชิรา วงษ์เที่ยง. 2539 : 27-29)

กวนี (Gwnyy) แบ่งกิจกรรมการนิเทศออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการนิเทศเป็นกลุ่ม

- 1.1 การตั้งคณะกรรมการกลุ่มทำงาน
- 1.2 การศึกษาวิชาการ
- 1.3 การจัดห้องปฏิบัติการหลักสูตร
- 1.4 การศึกษานอกสถานที่
- 1.5 การฟังคำบรรยาย

- 1.6 การอ่านเฉพาะเรื่อง
- 1.7 การสาธิตการสอน
- 1.8 การอภิปราย
- 1.9 การจัดห้องสมุดวิชาชีพ
- 1.10 การจัดสมาคมทางวิชาชีพและการประชุมทางวิชาการ
- 1.11 การจัดให้ข่าวสารการนิเทศ
- 1.12 การประชุมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ
2. กิจกรรมการนิเทศเป็นรายบุคคล
 - 2.1 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน
 - 2.2 การทดลองในห้องเรียน
 - 2.3 การปรึกษาหารือ
 - 2.4 การพาครูไปเยี่ยมเยียนและสังเกตการสอน
 - 2.5 การเลือกวัสดุอุปกรณ์สำหรับสอน
 - 2.6 การประเมินตนเอง (วชิรา วงษ์เที่ยง . 2539 : 27-29)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534 : 58) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการนิเทศไว้ดังนี้ คือ

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
2. การประชุมนิเทศครูใหม่
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ
4. การอบรม
5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ
6. การสัมมนา
7. การระดมความคิด
8. การสาธิตการสอน
9. การให้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ
10. การสนทนาทางวิชาการ
11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน
12. การศึกษาดูงาน
13. การสังเกตการสอน

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
15. การเขียนเอกสาร / บทความทางวิชาการ
16. การจัดนิทรรศการ

จากกิจกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการนิเทศมีมากมาย ทั้งนี้จะต้องเลือกใช้กิจกรรมดังกล่าวให้เหมาะสมกับปัญหาของแต่ละโรงเรียน

ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม

มอร์แกน (Morgan. 1988 : 9) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม ดังนี้

ในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่มเป็นพื้นฐานของการสนทนาเป็นกลุ่ม ซึ่งไม่ใช่ความรู้สึกของการสลับสับเปลี่ยนระหว่างคำถามของผู้วิจัย และการตอบสนองของผู้ร่วมวิจัย แต่เป็นการปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ โดยใช้บทบาทของผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยซักถามและจุดประเด็น

เบิร์ก (Berg. 1995 : 68) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม ดังนี้

การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยใช้กลุ่มคนที่เป็นผู้รู้เรื่องที่จะศึกษาชัดเจนเข้ากลุ่มสนทนาภายใต้การนำของผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ภายในเวลาจำกัด เมื่อมีการเลือกกลุ่มที่เหมาะสมจะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สนทนาภายในกลุ่ม ความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่มจะไปกระตุ้นให้ผู้ร่วมกลุ่มคนอื่น ๆ ออกมาแสดงความคิดเห็น เป็นการระดมสมองของสมาชิกในกลุ่ม

วอห์น , ชุมม์ และ ซินนาทป์ (Vaughn , Schumm and Sinagub. 1996 : 5) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มดังนี้ คือ

เป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการรวบรวมบุคคลที่เป็นเป้าหมายที่ได้รับการถูกขอร้องจำนวน 6 – 12 คน โดยมีลักษณะที่คล้ายกัน (Relatively homogeneous) มีผู้ดำเนินการสนทนาพร้อมด้วยคำถามที่ได้รับการจัดเตรียมไว้ เพื่อนำไปสู่การตอบสนองของผู้ร่วมสนทนา โดยมีจุดมุ่งหมายในการสนทนาแสดงการรับรู้ ความรู้สึก ทศนคติ และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาการสนทนากลุ่มจะไม่ก่อให้เกิดข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้

เบ็ค , ทรอมเบตตา และ แชร์ (Beck , Trombetta and Share. 1986) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม ดังนี้

เป็นการอภิปรายที่ไม่เป็นทางการระหว่างบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกในประเด็นเฉพาะในสถานการณ์ขณะนั้น

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวดี (2536 : 2) ได้ให้ความหมายการสนทนากลุ่ม ดังนี้

การสนทนากลุ่ม คือ การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้ได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็น และสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด

โยธิน แสงวดี (2530 : 47) ได้ให้ความหมายการสนทนากลุ่ม ดังนี้

การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคอันหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และเป็นอิสระในหัวข้อที่กำหนดให้ของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเลือกสรร ในวงสนทนาจะมีพิธีกร (Moderator) เป็นผู้ดำเนินการสนทนา ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการ และเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด สาระจากการสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ และอยู่ในเทปบันทึกเสียง เพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อสรุปของหัวข้อวิจัยนั้น

วรรณี วงศ์เอก (2531 : 400) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม ดังนี้

การสนทนากลุ่ม เป็นการนั่งสนทนากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์เป็นกลุ่ม ในระหว่างการสนทนากันของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น จะมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นการสนทนาเพื่อเป็นการชักจูงใจให้บุคคลกลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือแนวทางในการสนทนาให้ได้กว้างขวางลึกซึ้ง และละเอียดที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในการสนทนาดังกล่าว มีลักษณะเปิดกว้างที่จะให้ผู้เข้าร่วมสนทนา แต่ละคนวิพากษ์ หรือมีข้อสงสัย ถามผู้เข้าร่วมสนทนาคนอื่น ๆ หรือตอบข้อวิพากษ์นั้นๆ ได้ รวมทั้งตั้งผู้ดำเนินการสนทนาด้วย การที่ผู้ร่วมสนทนาเหล่านี้มีปฏิริยาโต้ตอบกันในระหว่างการสนทนานั้น จะเป็นสิ่งที่เร้าใจให้เกิดการสนทนาในระดับลึกยิ่งขึ้นในแต่ละประเด็น

จากนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่าการสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง ที่เชิญผู้เข้าร่วมสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาโดย ผู้ร่วมสนทนาจะต้องเป็นผู้รู้ในเรื่องที่จะศึกษานั้นเป็นอย่างดี ในกลุ่มสนทนาจะมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้จุดประเด็นคำถามต่างๆ และใช้พลวัตกลุ่มในการกระตุ้นให้ผู้สนทนาได้แสดงความคิดเห็นนั้นอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สิริปราณี วาสุเทพรังสรรค์ (2532) ได้ศึกษา พัฒนาการในการจัดการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษา พบว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรีมีนโยบายส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนอย่าง ชัดเจน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน 3 งาน คือ งานการเรียนการสอน งานพัฒนาครู และงานจัดสิ่งสนับสนุนและบริการอื่นๆ ด้านกระบวนการนิเทศ มีการปฏิบัติตามกระบวนการ คือ กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดองค์การ กระบวนการนำและ กระบวนการประเมินการ ปฏิบัติงาน

ด้านปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีปัญหาด้านบุคลากรเป็นอันดับ หนึ่ง ได้แก่ ขาดครูที่มีทักษะและความสามารถที่จะช่วยทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ และผู้นิเทศไม่มี เวลาเพียงพอที่จะจัดดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

ไพศาล เทียมเวช (2533) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศ ภายในโรงเรียนตามแนวทางเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศ เพื่อศึกษาปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงานของครูเพื่อกำหนดเป็นความต้องการจำเป็นที่เป็นไปได้ และเขียนโครงการโดยพิจารณาคุณภาพและปริมาณงานที่ปรากฏ มีการรายงานผลการปฏิบัติงาน เป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บริหารโรงเรียนเมื่อสิ้นสุดโครงการ ปัญหาการดำเนินงานได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ และทักษะในการวางแผน ขาดความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง งบประมาณที่จัดสรรมีไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาในการออกปฏิบัติงาน บุคลากรขาดความรู้ในการ ประเมิน ไม่นำผลการประเมินไปใช้ประกอบการปฏิบัติงาน

วิไลรัตน์ พงษ์ภิรมย์ (2535) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินการของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขต การศึกษา 12 ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการนำร่อง ขยายการศึกษาภาคบังคับ มีปัญหาที่สำคัญคือ จำนวนครูไม่เพียงพอและสอนไม่ตรงกับสาขา วิชาที่ศึกษามา งบประมาณล่าช้าไม่เพียงพอ สปจ.ให้การสนับสนุนน้อย ขาดแหล่งทรัพยากรที่ จะเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ความร่วมมือระหว่างกรมต่างๆน้อย การกำกับติด

ตามนิเทศและประเมินผลปฏิบัติไม่เต็มที่ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร การวางแผนไม่มีประสิทธิภาพและข้อมูลไม่เพียงพอที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนที่ดีประเมินไม่นำผลการประเมินไปใช้ประกอบการปฏิบัติงาน

เปรมกมล ศรีธรรมมา (2535) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานวิจัยภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ศึกษาจากข้อมูลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา แล้วจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และกำหนดทางเลือกโดยการระดมความคิดเห็น
2. วางแผน โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย กิจกรรม แล้วจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน
3. ปฏิบัติการนิเทศ โรงเรียนมีการเตรียมการก่อนการนิเทศโดยประชุมชี้แจงและปฏิบัติการนิเทศ ซึ่งมีการนิเทศงานวิชาการเป็นส่วนใหญ่
4. ประเมินผล โรงเรียนมีการประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน และเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วนำผลไปปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ การนิเทศควบคุมไม่ต่อเนื่อง ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ขาดเครื่องมือในการดำเนินงาน และขาดการประเมินอย่างต่อเนื่อง

ชัยพูล อาสนพานิชย์ (2536) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานนิเทศตามโครงการสนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่าโรงเรียนที่มีการผสมผสาน การนิเทศโดยคณะกรรมการสัมพันธ์ และการนิเทศแบบเจาะจงวิทยาการสัมพันธ์ ส่วนใหญ่ดำเนินการทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ และวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา จัดลำดับความสำคัญโดยมีหลักการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้วย
3. วางแผนการดำเนินงาน โดยมีการทำปฏิทินการนิเทศ และมีการดำเนินการนิเทศโดยคณะกรรมการดำเนินการนิเทศและผู้รับผิดชอบในกิจกรรม
4. ปฏิบัติการนิเทศ โดยมีการจัดทำแผนการติดตาม มีการติดตามการปฏิบัติงานและสรุปผลการปฏิบัติงาน

5. ติดตามผลการปฏิบัติการนิเทศ โดยมีการจัดทำแผนการติดตาม มีการติดตามการปฏิบัติงานและสรุปผลการปฏิบัติงาน

ปัญหาในการดำเนินงานนิเทศทั้ง 3 แบบ ได้แก่ คณะครูไม่ทราบคุณสมบัติของคณะกรรมการการดำเนินการนิเทศ ไม่มีเวลาดำเนินการนิเทศ ไม่ปฏิบัติตามปฏิทินการนิเทศ ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

มานพ รอดบุญธรรม (2537) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครพบว่า

1. การดำเนินงานวิชาการระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนแจ้งนโยบายการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนแก่คณะครู และแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานโดยประกอบด้วยครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ซึ่งมีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและร่วมกันระดมความคิดในการกำหนดกรอบแผนงานการนิเทศโดยยึดนโยบายของกรุงเทพมหานครเป็นหลัก ปัญหาการดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับโรงเรียน บุคลากรที่รับทราบนโยบายและคณะกรรมการดำเนินงาน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรการนิเทศงานวิชาการ สำหรับบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดกรอบแผนงานนั้น ยังขาดผู้ที่มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน

2. การดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับกลุ่มประสบการณ์ คณะครูทุกคนในกลุ่มประสบการณ์ร่วมกันสำรวจความต้องการจำเป็น เพื่อวางแผนการนิเทศโดยเขียนโครงการสอนนโยบายของกลุ่มประสบการณ์ และเตรียมการแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบโครงการพร้อมทั้งเตรียมปัจจัยด้านเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนลงมือปฏิบัติงาน และรายงานผลการปฏิบัติงาน และรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้บริหารโรงเรียนให้ได้ทราบ ส่วนการประเมินผลโครงการจะพิจารณาจากคุณภาพและปริมาณงานหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน สำหรับการปรับปรุงแก้ไขในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติงานบุคลากร

ปัญหาการดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับกลุ่มประสบการณ์ บุคลากรที่มีส่วนร่วมไม่มีเวลาเพียงพอและไม่ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการให้ข้อมูลในการสำรวจความต้องการจำเป็น ขาดความรู้และทักษะในการวางแผนการนิเทศ มีเวลาจำกัดในการเตรียมปัจจัยต่างๆ ขาดความร่วมมือในการดำเนินการปฏิบัติงาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะในการประเมินผล และมีเวลาไม่เพียงพอที่เอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน

ชูชัย ประดับสุข (2537) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การเตรียมการจัดการนิเทศการสอน โรงเรียนมีการวางแผนการนิเทศการสอนเป็น

แผนการนิเทศการสอนประจำโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นผู้วางแผนการนิเทศการสอน ใช้เงินรายได้ของโรงเรียนดำเนินการ เครื่องมือนิเทศการสอนที่ใช้คือ แบบบันทึกการนิเทศ การดำเนินการจัดการนิเทศการสอน โรงเรียนจัดกิจกรรมและเทคนิคการนิเทศการสอน ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน เทคนิคเชิงเน้นวัตถุประสงค์ การสังเกตการสอน การปรึกษาหารือ การศึกษาดูงาน การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน การสนทนาทางวิชาการ และการจัดป้ายนิเทศ การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน ประเมินโดยผู้บริหารโรงเรียน วิธีการประเมินใช้การสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครู ส่วนผลการประเมินนำไปใช้ในการวางแผนนิเทศการสอน

ปัญหาการจัดการนิเทศการสอน โรงเรียนมีปัญหาการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านการเรียนการสอน บุคลากรในโรงเรียนไม่เข้าใจเรื่องการนิเทศการสอน ผู้นิเทศไม่มีเวลาเพียงพอ นิเทศไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณ วัสดุและเครื่องมือการนิเทศการสอน

วชิรา วงษ์เทียง (2539) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่าด้านการจัดองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนควรจัดโครงสร้างการจัดการนิเทศในรูปคณะกรรมการ และจัดโครงสร้างแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา บุคคลที่รับผิดชอบ ควรประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการระดับประถมศึกษา ครูวิชาการระดับมัธยมศึกษา และครูที่ได้รับแต่งตั้งในโรงเรียน ขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ควรเพิ่มหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์หรือ หัวหน้าสายชั้นและหัวหน้าหมวดวิชาเข้าไปด้วย โรงเรียนควรกำหนดแต่งตั้งบุคคลผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร และกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โรงเรียนควรมีการประสานงานภายในองค์กรนิเทศภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ด้านกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนควรมีลักษณะต่อเนื่องซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน
2. การวางแผนการนิเทศ
3. การดำเนินการนิเทศ
4. การประเมินผลการนิเทศด้านงานวิชาการแก่ครู

ขอบเขตของความแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย งาน 3 ด้าน คือ

1. งานพัฒนาวิชาการ
2. งานพัฒนาบุคลากร

3. งานสนับสนุนวิชาการ

ด้านกิจกรรมและเทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียน ที่โรงเรียนควรรนำไปใช้ ได้แก่ การประเมินตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมหรือสนทนาทางวิชาการ การปรึกษาหารือแบบตัวต่อตัว การปรึกษาหารือโดยกลุ่ม การสังเกตการสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อน การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ การเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาเอกสารทางวิชาการ การสังเกตการสอน โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบคลินิก การอบรมและสัมมนา การศึกษาดูงานและทัศนศึกษา การบรรยายโดยเชิญวิทยากรภายนอก การให้ความรู้โดยใช้วีดิทัศน์หรือแถบบันทึกเสียง การเขียนบทความทางวิชาการ

ไฉน ยังละออ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการนิเทศภายใน ได้ดำเนินงานนิเทศภายในทั้ง 5 งานดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลืองานแก่ครูโดยตรง ใช้การตรวจแผนการสอน เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
2. การสร้างเสริมประสบการณ์ทางอาชีพ ให้ครูจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อรวบรวมผลการปฏิบัติงานและทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย ในการทำงาน
3. การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้การวางแผนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาพร้อมกัน และการกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่ม เพื่อเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานตามความสามารถของตนเอง
4. การพัฒนาหลักสูตร ใช้การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้การกำหนดปัญหา และความจำเป็นเพื่อนำข้อค้นพบมาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน

ปัญหาในการดำเนินงานทั้ง 5 งาน ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การให้ความรู้ และไม่มีเวลาปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

สมานจิต พงษ์สนาม (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนมีการดำเนินงานการนิเทศภายใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมการนิเทศมีการแจ้งนโยบาย ซึ่งแจ่มชัดมุ่งหมายของการนิเทศภายใน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยการคัดเลือกและนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ดำเนินงาน มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ศึกษาการประเมินความต้องการ

2. การวางแผนการนิเทศแบ่งเป็นการวางแผนระดับโรงเรียนและระดับหมวดวิชาเพื่อกำหนดกรอบแผนงาน นโยบาย และโครงการนิเทศ

3. เป็นการปฏิบัติตามแผนการนิเทศ มีการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาสื่อและพัฒนาวิชาการนิเทศ

4. การประเมินผลการนิเทศเป็นการกำกับ ติดตาม ควบคุมคุณภาพของงาน

ปัญหาในการดำเนินงานการนิเทศภายในพบว่า บุคลากรขาดความรู้ทางการนิเทศการศึกษา บุคลากรไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร มีงานรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาเพียงพอ ปฏิบัติงานไม่จริงจัง คณะกรรมการนิเทศภายในไม่ได้รับการยอมรับจากคณะครู การดำเนินงานยังขาดเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์

นันทนา เต่าทอง (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ได้ดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา กำหนดสิ่งที่จะประเมิน โดยกำหนดวิธีการ เครื่องมือ ระยะเวลาที่จะเก็บข้อมูล พร้อมทั้งกำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์การประเมิน

2. การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา วิเคราะห์ผลจากข้อมูลที่ได้แล้วนำมาจัดเรียงลำดับตามความต้องการความจำเป็น

3. การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้บรรลุความต้องการ โดยรวบรวมและพิจารณาข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

4. การลงมือปฏิบัติ จัดทำแผนนิเทศให้สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัดและจุดพัฒนาโรงเรียน กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ สิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ และปฏิบัติการนิเทศตามแผนนิเทศที่กำหนดไว้

5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ แล้วนำผลไปปรับปรุงและพัฒนางาน

งานนิเทศภายในโรงเรียนประกอบด้วย

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ใช้การตรวจแผนการสอน เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
 2. การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ให้ครูจัดทำเพิ่มสะสมงาน เพื่อรวบรวมผลการปฏิบัติงานและทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย ในการทำงาน
 3. การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้การวางแผนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาร่วมกัน และการกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่ม เพื่อเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานตามความสามารถของตนเอง
 4. การพัฒนาหลักสูตร ใช้การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียน
 5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้การกำหนดปัญหาและความต้องการ เพื่อนำข้อค้นพบมาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน
- ปัญหาในการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและไม่มีเวลาปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เวน (Wayne.1980) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาบทบาทการนิเทศของครูใหญ่ ในเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานนิเทศ และวิธีการนิเทศภายใน โดยใช้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา จำนวน 278 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า

1. ในด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีอันดับความสำคัญสูง ได้แก่งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การแนะแนว การบริหารงานวิชาการ และงานนิเทศภายใน
 2. เทคนิคการนิเทศภายในที่ได้ผล ได้แก่ วิธีเยี่ยมชั้นเรียนและการประชุมร่วมกับครู
- เอ็ดเวิร์ด (Edward.1990) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยสำคัญในการนิเทศการศึกษา จากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่สำคัญต่อการนิเทศการศึกษา ที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน และการสอนที่มีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 12 รายการ กล่าวคือ
1. ความสัมพันธ์กับชุมชน
 2. การพัฒนาทีมงาน
 3. การวางแผนและการเปลี่ยนแปลง

4. การสื่อสาร
5. การพัฒนาหลักสูตร
6. การตรวจสอบโครงการสอน
7. การบริการพิเศษแก่ครู
8. การสังเกตและการนำไปใช้
9. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
10. การวิจัยและการประเมินผลโครงการ
11. แรงจูงใจและการจัดองค์การ
12. การพัฒนาบุคลากร

แดเนียลและลอว์เรล (Daniel and Laurel) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและการปฏิบัติ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษาได้มีการยอมรับว่า เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา แต่กลับได้รับความสนใจน้อยกว่าเท่าที่ควรจะเป็น กระบวนการที่ร่วมมือกันแก้ปัญหา มากกว่าที่จะเป็นที่จะคอยจับผิดการทำงานของครู

ส่วนที่ 1 จะอธิบายเกี่ยวกับประโยชน์ของการพัฒนาการเรียนการสอนจากการนิเทศการศึกษา

ส่วนที่ 2 ชี้ให้เห็นบทบาทการบริหารการนิเทศ และการกำหนดหน้าที่ในการนิเทศ การให้ความสำคัญกับองค์การ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้า การเอาจริงในการแก้ปัญหาอย่างรีบด่วน จัดอุปกรณ์การสอนสำหรับครูให้เพียงพอ การจัดระบบการสื่อสารที่คล่องตัว ชัดเจน การแก้ปัญหาของทีมงานที่ขาดความสามัคคี และชอบต่อต้าน จะต้องกระทำโดยเร่งด่วน โดยผู้บริหารจะต้องกระทำโดยหลักประชาธิปไตย พยายามลดข้อขัดแย้งในวัตถุประสงค์การนิเทศ

ส่วนที่ 3 การสำรวจปัญหาในการนิเทศให้สัมพันธ์กับบทบาทของโรงเรียน รูปแบบการขัดแย้งของบุคลากร ประสิทธิภาพของครู และปัญหาทั่วไปของชั้นเรียน การมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและเป็นประชาธิปไตย

ส่วนที่ 4 ตรวจสอบความต้องการของสังคม เกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่ามีอิทธิพลเพียงใด โดยโรงเรียนจะต้องสามารถสนองตอบและปรับแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อสังคมด้วย ซึ่งบางอย่างอาจสับเปลี่ยน ตัดทอน ยกเลิก หรือคงไว้

ส่วนที่ 5 การนิเทศเรื่องการจัดหลักสูตร ที่จัดการเรียนการสอน

ส่วนที่ 6 การพัฒนาทีมงานของบุคลากร และปรับปรุงโรงเรียนด้านต่างๆ ซึ่งแต่ละตอนนั้นจะประกอบด้วย คำถาม เนื้อหา และบทอ้างอิงอย่างชัดเจน

(สมศักดิ์ ศรีพลัง . 2538 : 66)

เคลลี (Kelley) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศแซมเบียในช่วง 10 ปี ผลการวิจัยพบว่าในประเทศแซมเบียประสบปัญหามากมาย เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาให้สาธารณชนนั้น รัฐต้องเป็นผู้ลงทุน จากการรายงานการวิจัยพบว่า ภาพรวมของการจัดการศึกษาของแซมเบียช่วงปี 1975 – 1985 ได้เห็นแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 19 ด้าน และหนึ่งใน 19 ด้านนั้น รัฐให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าการวางโครงการ การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ การศึกษาจะเป็นเครื่องมือช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

(สมศักดิ์ ศรีพลัง . 2538 : 66)

เจอร์น (Jeran) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทที่คาดหวังของผู้ทำกรนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกโรงเรียนที่เน้นการทำงานเป็นทีมและรายบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่า การให้บริการการนิเทศจะเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาภายนอกโรงเรียนได้มากที่สุด โดยสอบถามจากกลุ่มศึกษานิเทศ ครูใหญ่ และครูในรัฐโคโลราโด ผลการวิจัยพบว่า

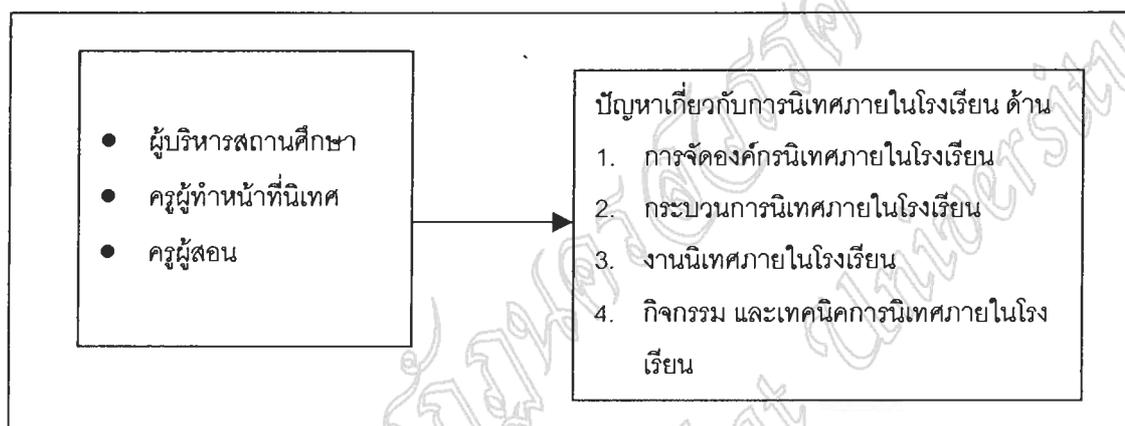
1. ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ เห็นความสำคัญของบทบาทผู้นิเทศในอันดับที่วางแผนร่วมกับครูใหญ่ เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. การพบปะกับผู้นิเทศ เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะได้ปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
3. ผู้นิเทศควรช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน (สิทธิ์ หลาบสีดา.

2539 : 83)

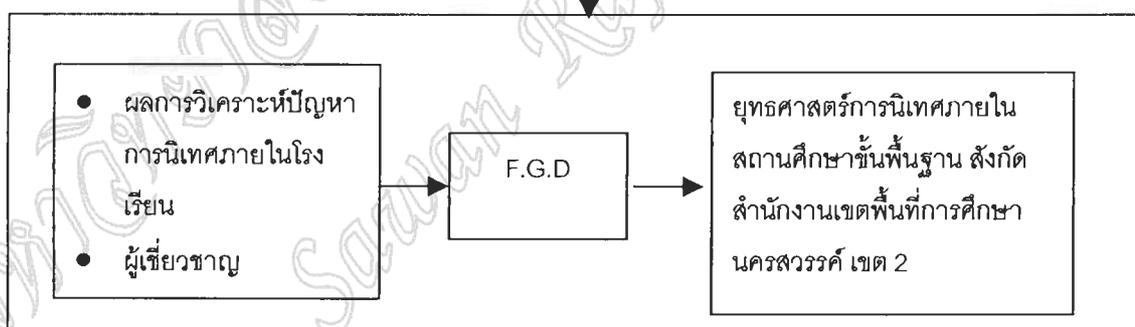
กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้วิจัย
ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหา

ช่วงที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์

ภาพที่ 2.3 กรอบความคิดในการวิจัย ยุทธศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2